

Skalica – viac ako mesto

Mestá na Slovensku sa zobúdzajú a začínajú hľadať i uplatňovať nový spôsob plánovania, napr. Trenčín, Piešťany, Košice, a tiež Skalica. Súčasná metodika územného plánovania neuspokojuje tvorcov územných plánov. Hľadanie nových spôsobov plánovania vyplýva zo skutočnosti, že územné plánovanie nerieši všetky fenomény a procesy v meste, ktoré ovplyvňujú život a kvalitu života v mestách, pretože nepokrývajú napr. sociálnu sféru a nevenujú sa ani ekonomickým otázkam či stratégii. Územný plán je silným legislatívnym nástrojom pre funkčné využitie územia, avšak neobsahuje jasne definovanú rozvojovú stratégiu a nepredstavuje komplexný prístup k tvorbe mestského prostredia. Doteraz používané metodiky územného plánovania strácajú na aktuálnosti a nové sú vyvíjané len jednotlivcami, pretože na Slovensku výskum v oblasti urbanizmu a územného plánovania nie je od čias rozpadu URBIÓN-u dostatočne podporovaný a propagovaný. „Nové trendy v plánovaní nie sú výsledkom reformy územného plánovania, ale prinieslo ich konštituovanie nového systému sociálno-ekonomického plánovania na základe zákona o podpore regionálneho rozvoja“ (Coplák 2005). Na príklade mesta Skalica chceme poukázať na možnosť nového, strategického prístupu k tvorbe koncepčných dokumentov, na nástup nového typu plánovania v území.

Mesto Skalica sa rozhodlo riešiť svoje problémy komplexne a zároveň sa rozhodlo dôsledne uplatniť princípy trvalej udržateľnosti v rozvoji mesta. Postupne si dávalo spracovávať rôzne dokumenty strednodobého a dlhodobého charakteru, ktoré presahujú svojou aktuálnosťou volebné obdobie, a to Stratégiu rozvoja mesta do roku 2020, Koncepciu rozvoja cestovného ruchu, Generel zelene mesta Skalica a Víziu rozvoja plôch zelene v kontexte na strategický rozvoj mesta. Práve uvedená Vízia rozvoja plôch zelene je dlhodobým dokumentom, ktorý ako podklad využíva vyššie uvedené dokumentácie. Vízia sa následne stala podkladom pre územný plán mesta Skalica a výstupy vízie budú zapracované do záväznej časti územného plánu.

Dlhodobá vízia rozvoja mesta má vytvoriť dlhodobý

Navrhovaná vstupná brána do Lesoparku Hájek z kameňa a dreva (autori Dobrucká, Škorvánek)

stratégiu s prioritným využitím plôch zelene v ekonomicko-ekologicko-environmentálnom a sociálnom rozvoji mesta. Tento cieľ v sebe nesie celý rad čiastkových cieľov, napr. hľadať v území mesta Skalica doteraz nevyužitý potenciál, poukázať na možnosti jeho využitia, podporiť kvalitu prostredia po stránke urbanisticko-architektonickej i ekologicko-environmentálnej, zvýšiť internú i externú atraktivitu krajinného aj urbánneho prostredia, podporiť identitu mesta, vytvárať novú identitu mesta pre návštevníkov i pre nasledujúce generácie žijúce v 3. tisícročí a pod. Uvedené ciele už skutočne presahujú možnosti jednotlivca, preto sa hlavný riešiteľ rozhodol pre experiment – zostaviť multiprofesijný riešiteľský kolektív, v ktorom mali zastúpenie urbanista, architekt, krajinný architekt, stratég, ekonóm, marketingový manažér, historik a sociológ. Členovia tímu boli z

akademickej pôdy (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská technická univerzita v Bratislave) a z praxe (autorizovaní architekti). Významná spolupráca bola so zástupcami mesta, ktorí sa stali plnohodnotnými členmi tímu, doplnili kolektív o nové pohľady a zároveň ho rozšírili o profesijné zamerania na ekológiu, vinárstvo či archeológiu. Zostavenie širokého tímu bolo základným predpokladom na úspešné spracovanie zadanej úlohy. Dôležitým až rozhodujúcim momentom bola podpora vedenia mesta, ktoré viedlo s riešiteľmi významný dialóg v každej etape spracovania diela. Práve spoločné rokovania členov riešiteľského tímu, vrátane zástupcov mesta, boli náročné, pretože každá profesia mala inú predstavu o riešení úlohy, každá mala iné priority, presadzovala iné postupy, tiež používala vlastnú terminológiu, takže bolo potrebné najskôr hľadať „spoločnú reč“, stanoviť spoločné kritériá hodnotenia problému a hľadať spoločné priority a ciele. Práca tímu nadviazala tiež na najnovšie svetové trendy (charty, dohovory, legislatívu), na kladné príklady riešenia rozvoja miest na princípe trvalej udržateľnosti v zahraničí (najmä družobné mesto Skalice v SRN – Freiburg) a pri riešení bol tiež využitý grantový projekt APVT č. 20-032104 *Metodika tvorby strategického rozvojového plánu obce*, ktorý je riešený na Fakulte manažmentu UK v Bratislave. Nosným princípom sa stala multiprofesijná spolupráca externých špecialistov a interných odborníkov priamo z mesta, komunikácia s autormi iných dokumentácií, komunikácia so spracovateľom územnoplánovacej dokumentácie (ÚPD), komunikácia so zástupcami investičnej skupiny v Skalici a pod.

Mottom celého projektu sa stal slogan „Skalica – viac ako mesto“. Ústredným motívom je rozvoj mesta na princípe trvalej udržateľnosti a kvalita v každom smere (kvalita života, kvalita prostredia, kvalita bývania, humanizácia, rast počtu obyvateľov, atraktivita a pod.). Skalica si predsavzala byť lídrom slovenských miest práve v kvalitatívnych a inovatívnych prístupoch. Táto vízia bola následne pretavená do polohy stratégie,

Ukážka riešenia priestoru so spoločenskou funkciou v Lesoparku Hájek, Františkánska záhrada (autori Dobrucká, Škorvánek)

t. j. cesty dosahovania stanovených cieľov. Stratégia sa opiera najmä o rozhodovacie procesy v mestskom manažmente a o zapracovanie všetkých kľúčových aspektov rozvoja do systému limitov a regulatívov územného plánu. Mesto má ďalší fenomén – na území mesta sa stretávajú tisícročia vo svojich dobových prejavoch. Táto filozofická myšlienka toku tisícročí sa prejavila najmä pri riešení plôch zelene a navrhovaní rôznych prvkov v interiéri mesta.

Výstupom vízie je niekoľko: spracovávanie konkrétnych projektov na jednotlivé plochy zelene, aplikácia návrhov do územného plánu, prehodnotenie niektorých už spracovaných štúdií (napr. riešenie zón bývania, prehodnotenie podmienok vstupu obchodných refazcov), podpora génia loci celým radom drobných prvkov v interiéri mesta a pod. Plochy zelene tiež získavajú na význame v sídelnej štruktúre, stávajú sa jednak sociálno-ekonomickým prvkom v sídelnej štruktúre, ale aj ekologicko-environmentálnym a urbanisticko-architektonickým prvkom. Plochy zelene boli rozdelené do určitých tematických okruhov podľa svojho potenciálu a lokalizácie (okruh predhistorický, historický, okruh 20. storočia, futuristický okruh, výstavný okruh, rekreačný okruh). Tematické okruhy odzrkadľujú významnosť jednotlivých plôch a tiež ich vzá-

- v októbri 2006 víziu schválilo vedenie mesta,
- v novembri 2006 začalo verejné prerokovanie vízie (vízia bola zverejnená na internete, na webovej stránke mesta Skalica),
- v decembri 2006 víziu a memorandum schválilo zastupiteľstvo mesta,
- v decembri malo byť memorandum k dispozícii na verejných miestach, neskôr bude rozposlané do všetkých domácností v Skalici, takže verejnosť bude informovaná,
- december 2006 rokovanie so spracovateľom nového územného plánu mesta Skalica, kde sa dohodlo zapracovanie výstupov do ÚPD,
- od decembra 2006 sa pripravujú prvé štúdie v súlade so spracovanou víziou mesta. Tak sa začínajú uplatňovať hlavné myšlienky a hlavná filozofia tvorby prostredia a rozvoja mesta Skalica na princípe trvalej udržateľnosti.

Základným rizikovým momentom naplňovania vízie a výsledkov tejto práce je zachovanie kontinuity v rozhodovacích procesoch v meste. Zmena vedenia mesta a zmena celkovej stratégie a prístupu k budúcnosti by významným spôsobom ovplyvnili celý rozvojový proces. Je veľmi dôležité, aby občania i zástupcovia mesta prijali spracovanú koncepciu, stotožnili sa s ňou a pokračovali v jej naplňo-

Návrh na riešenie Františkánskej záhrady pri Františkánskom kláštore, vinič nesmie chýbať

jomné koncepčné a synergické súvislosti. Obyvatel' mesta či návštevník si tak môže zvoliť trasu pohybu po meste podľa vlastného záujmu a kondície. Vízia teda preferuje využitie plôch zelene ako určitého potenciálu v rozvoji mesta. Ďalším výstupom diela je Memorandum mesta, ktoré v krátkom texte vystihuje hlavné ciele mesta v nasledujúcom období v horizonte 15 - 20 rokov. Dôležitým momentom je informovanosť verejnosti o tvorbe vízie i o jej výsledkoch. Vízia mala nasledovný priebeh tvorby a schvaľovania:

- v roku 2005 bol spracovaný Generel zelene, Koncepcia rozvoja turistického ruchu, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja – dôležité podklady pre spracovanie vízie,
- v roku 2006 boli spracované doplnky k ÚPD a iné dokumenty, ktoré víziu využila,
- v auguste - septembri 2006 bola spracovaná vlastná vízia,

ni. Napr. už spomínaný Freiburg v SRN uskutočňoval svoju koncepciu a mestotvornú politiku po dobu takmer 40 rokov! Trpezlivosť ruže prináša. V súčasnosti začali práce na štúdiu realizovateľnosti celého komplexného projektu. Ako prvý sa bude zrejme realizovať „výstavný okruh“, preto štúdia realizovateľnosti je zameraná najmä na problematiku organizácie výstavy a na ekonomicko-finančnú analýzu výstavy, na optimalizovanie rozsahu výstavy a pod. Ide o vybrané plochy zelene, na ktorých by sa mala realizovať „krajinná výstava“ asi v roku 2011 ako prvá výstava svojho druhu na Slovensku, avšak v primeranom rozsahu a v možnostiach mesta Skalica. Nasledujúce mapy a vizualizácie riešenia niektorých plôch zelene dokumentujú začiatie realizácie vízie v jej prvej etape.

Anna Dobrucká
autorizovaná krajinná architektka
Slovenská komora architektov
e-mail: adobrucka@gmail.com

Atlas reprezentatívnych geoeosystémov

Ústav krajinej ekológie SAV v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom školstva SR a firmou Esprit, s. r. o., po Atlase krajiny SR uvádza na trh svoje druhé atlasové dielo - **Atlas reprezentatívnych geoeosystémov SR**. Atlas okrem predstavenia novej koncepcie ochrany prírody, čiastočne vedecky, ale trochu aj populárne

opisuje regióny a typy krajiny (typy REPGES), ktoré sa nachádzajú na území Slovenska – samozrejme, na určitej úrovni podrobnosti, aby predstavovali dominantné, **reprezentatívne jednotky**, ktoré môžu byť podrobne členené na tisíce ďalších, špecifických jednotiek.

Tieto reprezentatívne krajinné jednotky sa odborným názvom nazývajú **geoeosystémy**, pričom tento názov hovorí o tom, že popisujeme tak ich neživý obsah, ako aj potenciálnu vegetáciu, súčasné využitie a ochranu týchto jednotiek. Dielo pozostáva zo štyroch základných častí (pozri prílohu, s. 6).

